

Emilia Świątczak⁹¹

I rok SMSU, Finanse i Rachunkowość, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

**BADANIE ZDOLNOŚCI KREDYTOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA
JAKO SPOSÓB NA OGRANICZENIE RYZYKA
KREDYTOWEGO BANKU W PROCESIE KREDYTOWANIA
PRZEDSIĘBIORSTW**

Wstęp

W obecnych uwarunkowaniach gospodarczych trudno byłoby funkcjonować i rozwijać się przedsiębiorstwom bez dopływu środków pieniężnych z zewnątrz. Najważniejszym instrumentem w tym względzie jest kredyt. Dla przedsiębiorstwa kredyt jest dodatkowym źródłem finansowania działalności, z kolei dla banku jest podstawową usługą oraz generatorem jego dochodów. Jednak bank udzielając kredytów jest wyeksponowany na ryzyko co do odzyskania pożyczonych środków w przyszłości w oznaczonym terminie wraz z odsetkami. W celu ograniczania ryzyka kredytowego banki powinny szczegółowo badać zdolność kredytową kredytobiorców. Ocena zdolności kredytowej pozwala na określenie ich kondycji ekonomiczno-finansowej oraz zdolności do spłaty zadłużenia. Metodami służącymi ocenie zdolności kredytowej przedsiębiorstwa są analiza sprawozdań finansowych oraz analiza wskaźnikowa. Celem artykułu jest podkreślenie roli badania zdolności kredytowej w procesie kredytowania przedsiębiorstw i ograniczania ryzyka kredytowego.

1. Ryzyko kredytowe

1.1. Istota i klasyfikacja ryzyka kredytowego

Istnienie ryzyka jest naturalną konsekwencją wynikającą z prowadzenia przez bank specyficznej działalności gospodarczej, w tym szczególnie działalności kredytowej. Ryzyko definiowane jest jako niepewność, co do osiągnięcia zaplanowanego celu. Ryzyko w obszarze działalności banku oznacza niepewność osiągnięcia zaplanowanych zysków z udzielanych kredytów bankowych czy

---

⁹¹ Praca napisana pod kierunkiem dra Tomasza Michałowskiego, Instytut Handlu Zagranicznego, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Gdańskiego.

podobnych produktów⁹². W ujęciu syntetycznym ryzyko kredytowe oznacza niebezpieczeństwo niewypelnienia zobowiązań i warunków umowy przez kredytobiorcę, a tym samym narażenia kredytodawcy na powstanie straty finansowej.

Ryzyko kredytowe nie dotyczy jedynie kredytów bankowych, ale jego zakres obejmuje wszystkie rodzaje aktywów bilansowych, do których bank ma tytuł prawny, oraz pozycji pozabilansowych. Dotyczy więc⁹³:

- udzielonych kredytów i pożyczek,
- przyznanych a nie pobranych kredytów,
- udzielonych gwarancji i akceptów bankowych,
- udzielonych poręczeń według kodeksu cywilnego i prawa wekslowego,
- udzielonych akredytyw,
- lokat na rynku międzybankowym i instrumentów rynku kapitałowego.

W literaturze przedmiotu występuje wiele klasyfikacji ryzyka kredytowego. W zależności od elementów bilansu tworzących dane ryzyko dzieli się je na: ryzyko aktywne i pasywne. Ryzyko aktywne to zagrożenie niespłacenia przez kredytobiorcę płatności kredytowych (rat kapitałowych i odsetek) w ustalonych w umowie kredytowej wysokości i terminie. Pasywne ryzyko kredytowe oznacza natomiast zagrożenie wcześniejszym, niż wynika to z umowy, wycofaniem przez deponenta zdeponowanych środków lub zagrożenie nieuzyskaniem kredytów refinansowych od instytucji finansowych⁹⁴.

Innym rodzajem klasyfikacji ryzyka kredytowego jest stosownie do podmiotu podział na: ryzyko indywidualne (jednostkowe) oraz ryzyko portfelowe (ogólne). Zakres ryzyka indywidualnego sprowadza się do ryzyka wynikającego z pojedynczej umowy kredytowej. Można wskazać na poszczególne człony tego ryzyka: ryzyko niewypłacalności, terminu, zabezpieczenia oraz wartości pieniądza – inflacji. Miarą solidności kredytobiorcy, w aspekcie ryzyka indywidualnego, jest stopień dotrzymywania warunków umowy. W tym sensie ryzykiem solidności jest ryzyko kredytobiorcy czyli podmiotu zaciągającego kredyt, właściwe dla jego cech, majątku, kondycji finansowej, uwarunkowań gospodarczych. Należy pamiętać, że ryzyko kredytobiorcy może być częściowo lub w całości zniwelowane przez przyjęcie

---

⁹² M. S. Wiatr, *Zarządzanie indywidualnym ryzykiem kredytowym. Elementy Systemu*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008, s. 30.

⁹³ Szerzej: ibidem, s. 30-31.

⁹⁴ M. S. Wiatr, R. Jagiełło, *Ryzyko kredytowe*, [w:] *Współczesna bankowość*, red. M. Zaleska, Difin, Warszawa 2007, s. 296-297.

odpowiednich zabezpieczeń spłaty kredytu, przy czym ma to miejsce w sytuacji zawierania konkretnej transakcji kredytowej. Ta z kolei może wprowadzić dodatkowe elementy nie wywiązania się z umowy (*default*) i stąd pojawia się ryzyko transakcji. Suma ryzyka kredytobiorcy i transakcji tworzy łącznie ryzyko jednostkowe, które może być niwelowane przez zabezpieczenia spłaty kredytu. Z kolei zakres ryzyka ogólnego sprowadza się do zagregowanego ryzyka indywidualnego. Obejmuje cały portfel kredytowy⁹⁵.

Bazą generowania każdego rodzaju ryzyka jest niepewność. Powoduje ona ograniczone możliwości rozpoznania przyszłych warunków gospodarowania. Pierwotne przesłanki ryzyka biorą swe źródło z niedostatków informacyjnych. Chodzi tu o informację pełną, rzetelną, precyzyjną, aktualną. Sprawnie działające systemy wczesnego ostrzegania, czyli sygnały pogarszania się sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw, których źródłem informacyjnym są sprawozdania finansowe, istotnie ograniczają sferę niepewności.

2. Zdolność kredytowa przedsiębiorstwa

2.1. Pojęcie zdolności kredytowej

Prawo bankowe w art. 70.1⁹⁶ definiuje zdolność kredytową kredytobiorcy jako możliwość spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w umownych terminach. Możliwość spłaty jest ustalona przez bank na podstawie wewnętrznych ustalonych zasad. Konsekwencją stosowania odmiennych procedur jest uzyskiwanie różnych ocen zdolności kredytowej. Często zdarza się, że jeden kredytobiorca składa wnioski w dwóch bankach i tylko w jednym uzyskuje kredyt. Powstaje więc pytanie o poprawność przeprowadzenia analizy zdolności kredytowej, która istotnie wpływa na ryzyko kredytowe.

Z reguły zdolność kredytowa jest równoznaczna z posiadaniem odpowiednich stałych dochodów umożliwiających spłatę zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami, abstrahując od zabezpieczenia jako alternatywnego źródła dochodu⁹⁷. W prawie bankowym nie została sprecyzowana metodologia oceny zdolności kredytowej.

---

⁹⁵ M. S. Wiatr, op. cit., s. 32-33.

⁹⁶ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe, Dz. U. 2002, nr 72, poz. 665 z późn. zm.

⁹⁷ Z. Krysiak, *Ryzyko kredytowe a wartość firmy, pomiar i modelowanie*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006, s. 16.

Jednak wyżej wymienione prawo wymaga stosowania takiego sposobu oceny, który pozwala uzasadnić zdolność klienta do spłaty kredytu.

Pozytywna ocena zdolności kredytowej jest zasadniczo warunkiem ustawowym udzielenia kredytu⁹⁸.

Ocena zdolności kredytowej jest także podstawowym elementem systemu zarządzania indywidualnym ryzykiem kredytowym. Ocena ta determinuje wiele innych decyzji banku w zakresie kredytowania. Taki stan rzeczy spowodowany jest tym, że ocena nie jest związana jedynie z wartościowaniem ryzyka, lecz także z wcześniejszym wychwyceniem wszystkich elementów zagrożeń i ich skwantyfikowaniem oraz ustaleniem skali zagrożeń możliwej do zaakceptowania przez bank⁹⁹.

Ocena zdolności kredytowej jest zasadniczym składnikiem czynności monitoringowych oraz związanych z pokrywaniem kosztów ryzyka (polityką stopy procentowej, prowizji, opłat kredytowych, tworzeniem rezerw celowych).

W toku swej bogatej praktyki banki komercyjne krajów rozwiniętych wypracowały zróżnicowane metody oceny zdolności kredytowej. Brak jednak jednolitego wzorca w tym względzie. Można jedynie wyodrębnić dwie podstawowe kategorie zdolności kredytowej:

- zdolność kredytową pod względem formalnoprawnym – wiarygodność prawna kredytobiorcy,
- zdolność kredytową pod względem merytorycznym – wiarygodność ekonomiczna kredytobiorcy¹⁰⁰.

Wiarygodność prawna kredytobiorcy oznacza zdolność do podejmowania czynności prawnych, czyli zdolność prawną do wejścia w stosunki umowne z bankiem. Z kolei wiarygodność ekonomiczna kredytobiorcy jest pojęciem złożonym i zawiera dwa podstawowe aspekty oceny: personalny i ekonomiczny. Z personalnego punktu widzenia bada się elementy determinujące zaufanie do osoby kredytobiorcy, do których zalicza się: reputację, dotychczasowe doświadczenie, zdolności menedżerskie oraz ocenę etyczną, czyli lojalność, solidność i odpowiedzialność kredytobiorcy za interesy prowadzonej firmy¹⁰¹.

---

⁹⁸ Ibidem, s. 16.

⁹⁹ M. S. Wiatr, R. Jagiełło, op. cit., Warszawa 2007, s. 308.

¹⁰⁰ M. S. Wiatr, op. cit., s. 77-78.

¹⁰¹ Ibidem, s. 78.

Ekonomiczne aspekty oceny merytorycznej zdolności kredytowej sprowadzają się do oceny elementów charakteryzujących dotychczasową i perspektywiczną sytuację ekonomiczno-finansową kredytobiorcy oraz jakość zabezpieczeń prawnych kredytu¹⁰².

W praktyce anglosaskiej bankowości wykorzystywano tzw. 5C, tj. pięć kryteriów podlegających ocenie podczas badania ryzyka kredytowego. Należą do nich¹⁰³:

- *Character* – charakter, osobowość kredytobiorcy (ocena reputacji kredytobiorcy),
- *Capacity* – zdolność do obsługi kredytu ze względu na zmienność zysków kredytobiorcy,
- *Collateral* – zabezpieczenie spłaty kredytu,
- *Capital* – kapitał własny (poziom zadłużenia firmy),
- *Conditions, cycle* – kondycja finansowa i koniunkturalne uwarunkowania działalności.

Zawarto tu personalne i ekonomiczne aspekty badania zdolności kredytowej bez ich wartościowania. Zakres podanych źródeł informacji dla kształtowania podstaw szacowania ryzyka kredytowego sprowadza się więc do wykorzystania czynników zarówno czysto ekonomicznych-ilościowych, jak i opisowo-personalnych. Pełna ocena ekonomicznej zdolności kredytowej, w przekroju dynamicznym i statycznym, z wykorzystaniem analizy wskaźnikowej oraz analizy czynników nie w pełni mierzalnych (np. perspektywy rozwoju branży i danej jednostki, pozycja rynkowa, zdolności menedżerskie zarządu) – dokonywana jest zazwyczaj przez zastosowanie modelu szacowania indywidualnego ryzyka kredytowego¹⁰⁴.

Z kolei w polskim systemie szacowania ryzyka kredytowego na uwagę zasługują dwa kryteria. Kryterium terminowości obsługi długu oraz kryterium oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika. Pierwsze kryterium odnosi się do terminowości regulowania rat kapitałowych lub odsetek, ze względu na swój wymierny czasowy charakter i jednoznaczność interpretacyjną uznawane za kryterium obiektywne – wręcz ilościowe¹⁰⁵. Opóźnienie w regulowaniu ekspozycji do 1 miesiąca jest bezwzględnie traktowane (w kategoriach *ratingu* - nadawania klasy

---

¹⁰² M. S. Wiatr, R. Jagiełło, *Ryzyko kredytowe*, op. cit., s. 309.

¹⁰³ M. S. Wiatr, R. Jagiełło, op. cit., s. 309.

¹⁰⁴ Szerzej: ibidem, s. 310.

¹⁰⁵ M. S. Wiatr, op. cit., s. 95-96.

ryzyka kredytowego) jako „normalne”, gdy przekracza ten termin do 3 miesięcy – jako „pod obserwacją”, powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy – jako „poniżej standardu”, powyżej 6 miesięcy do roku - jako „wątpliwe” i powyżej roku - jako „stracone”. Trzy ostatnie kategorie *ratingowe* są oznaką braku zdolności kredytowej i zaliczane do tzw. ekspozycji „zagrożonych”¹⁰⁶. Z kolei drugie kryterium dostarcza informacji bardziej wartościowych i bogatszych. Banki mają większą swobodę oceny, muszą tu stosować dwie grupy czynników oceny: ilościowe oparte na analizie wskaźnikowej oraz jakościowe związane z analizą o charakterze niewymiernym, opisowym. Waga tych kryteriów oceny zależy od indywidualnego podejścia przyjętego przez bank. Praktyka ostatnich lat pokazuje, że dominujące znaczenie przypisuje się analizie wskaźnikowej tzw. „*hard facts*” opartej na relacjach elementów bilansu, rachunku zysków i strat, oraz rachunku przepływów pieniężnych¹⁰⁷.

3. Analiza sprawozdań finansowych oraz analiza wskaźnikowa jako metody służące ocenie sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw

3.1. Sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa

Bank jako dostarczyciel źródeł finansowania przedsiębiorstwu powinien być zainteresowany kontynuacją działalności tego przedsiębiorstwa. Wstępna analiza sprawozdań finansowych i analiza wskaźnikowa poparte analizą czynników niemierzalnych nadal pozostają podstawową metodą oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw, m.in. w procesie badania zdolności kredytowej¹⁰⁸.

Podstawowym źródłem informacji w analizie ilościowej (ekonomiczno-finansowej) jest rachunkowość. Rachunkowość to uniwersalny system informacyjno-kontrolny, odzwierciedlający przebieg i rezultaty działalności przedsiębiorstwa. Jedną z zasadniczych różnic pomiędzy rachunkowością a analizą jest stopień sformalizowania zasad ich stosowania w praktyce. Rachunkowość jest obszarem bardzo silnie regulowanym przez przepisy prawne. Natomiast w zakresie zasad sporządzania analiz brak jest powszechnie obowiązujących norm prawnych,

---

¹⁰⁶ M. S. Wiatr, R. Jagiełło, op. cit., s. 318.

¹⁰⁷ Ibidem, s. 318.

¹⁰⁸ M. Zaleska, *Ocena ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa przez analityka bankowego*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2002, s. 11.

występują jedynie zasady zwyczajowe. Taka sytuacja stwarza duże pole swobody dla analityka¹⁰⁹.

Zgodnie z art. 45 ustawy o rachunkowości, sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa składa się z:

- bilansu,
- rachunku zysków i strat,
- informacji dodatkowej, obejmującej wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia¹¹⁰.

Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstw, podlegających corocznemu badaniu, obejmuje ponadto zestawienie zmian w kapitale/funduszu własnym oraz rachunek przepływów pieniężnych¹¹¹.

Bilans stanowi pierwszą część sprawozdań finansowych. Jest sprawozdaniem finansowym na dany dzień, w którym wykazuje się stany aktywów (trwałych i obrotowych), czyli zasobów majątkowych będących pod kontrolą jednostki oraz pasywów. Aktywa jednostki obejmują obiektywne, standardowe i empiryczne wartości, które służą do generowania wpływów i wypracowania zysków oraz zagwarantowania roszczeń wierzycieli. Pasywa (źródła finansowania aktywów) ujmowane są według kryterium ich płynności. Suma aktywów jest równa sumie pasywów¹¹².

Z kolei rachunek zysków i strat jest drugim bardzo istotnym sprawozdaniem finansowym. W przeciwieństwie do bilansu jest sprawozdaniem za okres, a nie na dany dzień. Ujmuje on sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa w sposób dynamiczny, a nie statyczny. Rachunek zysków i strat może być przedstawiony w postaci porównawczej (koszty pokazuje się według rodzaju) lub w postaci kalkulacyjnej (koszty pokazuje się według miejsc ich powstania oraz według poszczególnych produktów). Dla celów analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa przez zewnętrznego analityka korzystniejszy jest wariant porównawczy¹¹³.

---

¹⁰⁹ Przykładowo do obliczenia rentowności analityk może wziąć wynik finansowy operacyjny lub netto, jeżeli przedsiębiorstwo charakteryzuje się ujemnym wynikiem operacyjnym i dodatnim wynikiem finansowym netto to analityk uwzględniając wynik operacyjny wykaże ujemną rentowność, a jeżeli wynik netto to dodatnią rentowność. M. Zaleska, op. cit., s.11.

¹¹⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, Dz. U. 2002, nr 76, poz. 694 z późn. zm.

¹¹¹ M. Zaleska, op. cit., s. 19.

¹¹² *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, red. M. Jerzmowska, PWE, Warszawa 2004, s. 66.

¹¹³ M. Zaleska, op. cit., s. 21.

Informacja dodatkowa jest sprawozdaniem finansowym, które musi być sporządzane obligatoryjnie. Jednocześnie jest ona „skarbnicą informacji” przy sporządzaniu analizy ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa. Informacja dodatkowa powinna zawierać istotne dane i objaśnienia, a w szczególności wprowadzenie do sprawozdania finansowego, zawierającego opis przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, a także dodatkowe informacje i objaśnienia do pozycji bilansu, rachunku zysków i strat, zestawienia zmian w kapitale/funduszu własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych¹¹⁴.

Kolejnym elementem sprawozdania finansowego jest zestawienie zmian w kapitale/funduszu własnym. Sporządzanie tego zestawienia ma na celu umożliwienie odbiorcom ustalenia łącznych zysków lub strat z działalności przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem przychodów i kosztów, które bezpośrednio wpływają na kapitał/fundusz własny. Pozwala ono także na sumaryczną i szczegółową ocenę zmian składników kapitału/funduszu własnego¹¹⁵.

Zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości w skład sprawozdawczości finansowej jednostek, których sprawozdanie podlega corocznemu badaniu, wchodzi także rachunek przepływów pieniężnych. Posługując się rachunkiem przepływów pieniężnych można uzyskać informacje dotyczące sposobu pozyskiwania oraz wykorzystania środków pieniężnych przez przedsiębiorstwo. Sprawozdanie to jest szczególnie ważne dla oceny płynności finansowej. Przedstawia zmiany sytuacji finansowej wywołane przez strumienie pieniężne. Rachunek przepływów pieniężnych uwzględnia wszystkie wpływy i wydatki z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej¹¹⁶.

Zgodnie z art. 64 ust.1 ustawy o rachunkowości, roczne sprawozdania finansowe przedsiębiorstw podlegają badaniu i ogłaszaniu. Zakres podmiotowy przedsiębiorstw określa art. 64 ust. 1. Zalicza się do nich m.in. przedsiębiorstwa działające na rynkach finansowych, spółki akcyjne oraz pozostałe przedsiębiorstwa, które w poprzedzającym roku obrotowym, za który sporządzono sprawozdanie spełniły określone warunki¹¹⁷.

---

¹¹⁴ *Sprawozdanie finansowe bez tajemnic – Rachunkowość finansowa w praktyce*, red. G. K. Świdorska i W. Więclaw, Difin, Warszawa 2006, s. 2-28–2-29.

¹¹⁵ M. Zaleska, op. cit., s. 47.

¹¹⁶ *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, op. cit., s. 95-96.

¹¹⁷ Szerzej: M. Zaleska, op. cit., s. 50.

3.2. Analiza sprawozdań finansowych

Wstępna analiza sprawozdań finansowych polega na czytaniu podstawowych sprawozdań i zwróceniu uwagi na wartość i dynamikę najważniejszych wielkości bilansowych (m.in. sumy bilansowej, kapitałów/funduszy własnych, zobowiązań) i wynikowych (m.in. wyników finansowych). Pozwala ona wstępnie zidentyfikować pozytywne oraz negatywne zjawiska w działalności przedsiębiorstwa. Wstępna analiza w stosunku do podstawowych sprawozdań finansowych obejmuje analizę pionową (struktury) i analizę poziomą (dynamikę). Wstępna analiza bilansu przedsiębiorstwa jest szersza i obejmuje cztery etapy:

- analizę pionową i poziomą bilansu przedsiębiorstwa,
- określenie źródeł finansowania aktywów przedsiębiorstwa,
- badania struktury kapitałowo-majątkowej przedsiębiorstwa,
- wycenę bilansową przedsiębiorstwa¹¹⁸.

Analiza pionowa (procentowa) polega na ustaleniu udziału procentowego poszczególnych pozycji w wielkości ogółem (w odniesieniu do bilansu – w sumie bilansowej, a w odniesieniu do rachunku zysków i strat – w przychodach ze sprzedaży), co pozwala określić główne obszary zaangażowania przedsiębiorstwa. Jednocześnie badaniu poddaje się wewnętrzne struktury podstawowych grup aktywów i kapitałów (w przypadku analizowania bilansu), a także przychodów i kosztów (w odniesieniu do analizy rachunku zysków i strat). Analiza pionowa jest badaniem za dany rok, przy czym jednocześnie należy zwracać uwagę na zmianę struktury pozycji bilansowych i/lub wynikowych w kolejnych okresach analitycznych¹¹⁹.

Analiza pozioma (porównawcza) polega na ocenie skutków zmian (wartościowych oraz procentowych) poszczególnych elementów sprawozdań finansowych w danym okresie w odniesieniu do jego stanu w okresie poprzednim – bazowym (w przypadku rachunku zysków i strat bazą odniesienia może być tylko analogiczny okres poprzedniego roku). Analiza ta jest badaniem sprawozdań przynajmniej za dwa okresy, przy czym wskazane jest dokonywanie porównań przynajmniej za trzy okresy. Analiza pozioma polega na ocenie zmienności w czasie poszczególnych pozycji sprawozdań finansowych¹²⁰.

---

¹¹⁸ Ibidem, s. 53.

¹¹⁹ Ibidem, s. 54.

¹²⁰ Ibidem, s. 54-55.

Drugi etap wstępnej analizy bilansu polega na określeniu źródeł finansowania aktywów przedsiębiorstwa to znaczy wyznaczeniu i zinterpretowaniu wysokości kapitału/funduszu własnego, kapitału stałego i kapitału obrotowego netto. Kapitał /fundusz własny w ujęciu analitycznym, to różnica między sumą bilansową a zobowiązaniami. Z kolei kapitał stały to kapitał długoterminowy (zaangażowany w przedsiębiorstwie w okresie dłuższym niż rok obrotowy). Stanowi on sumę kapitału/funduszu własnego i zobowiązań długoterminowych (kapitału obcego długoterminowego)¹²¹. Kapitał obrotowy netto (kapitał pracujący) może być wyznaczony w ujęciu kapitałowym lub ujęciu majątkowym (oba ujęcia dają takie same wyniki). W ujęciu kapitałowym, kapitał obrotowy netto jest różnicą między kapitałem stałym i aktywami trwałymi, natomiast w ujęciu majątkowym wyznaczony jest jako różnica pomiędzy aktywami bieżącymi (obrotowymi) i pasywami (zobowiązaniami) bieżącymi. Kapitał obrotowy netto można określić jako płynną rezerwę, jego wysokość świadczy o płynności finansowej przedsiębiorstwa¹²².

Etap trzeci wstępnej analizy bilansu polega na obliczeniu i zinterpretowaniu pięciu wskaźników. Wskaźnikami tymi są wskaźniki pokrycia aktywów przedsiębiorstwa jego kapitałami. Należą do nich:

- wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałem/funduszem własnym,
- wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałem stałym,
- wskaźnik pokrycia aktywów obrotowych kapitałem krótkoterminowym,
- wskaźnik kapitału obrotowego netto w finansowaniu aktywów ogółem,
- udział kapitału obrotowego netto w finansowaniu aktywów obrotowych¹²³.

Ostatni etap wstępnej analizy bilansu to wycena bilansowa. Wycena bilansowa przedsiębiorstwa polega na wyznaczaniu wartości likwidacyjnej przedsiębiorstwa.

3.3. Analiza wskaźnikowa

Analiza wskaźnikowa jest jednym z najważniejszych obszarów analizy ekonomicznej. Stanowi ona pogłębienie i uszczegółowienie analizy sprawozdań finansowych oraz najszerzej stosowane narzędzie analizy strukturalnej, czasowej i przestrzennej. Analiza wskaźnikowa umożliwia:

- ocenę przeszłych, teraźniejszych i przyszłych wyników działalności przedsiębiorstwa,

---

¹²¹ Ibidem, s. 55.

¹²² Ibidem, s. 56.

¹²³ Ibidem, s. 59-60.

- identyfikację obszarów przedsiębiorstwa niewłaściwie zarządzanych i potencjalnie niebezpiecznych,
- ocenę kondycji finansowej jednostki gospodarczej w krótkim okresie oraz przewidywanie, czy jej kondycja finansowa umożliwi ekspansję w długim okresie¹²⁴.

Można wyróżnić następujące grupy wskaźników:

- wskaźniki płynności,
- wskaźniki sprawności (szybkości obrotu, aktywności),
- wskaźniki zadłużenia (długu, struktury kapitału, wspomagania finansowego),
- wskaźniki rentowności,
- wskaźniki rynku kapitałowego¹²⁵.

Wskaźniki płynności mierzą zdolność przedsiębiorstwa do spłaty bieżących tj. krótkoterminowych zobowiązań finansowych. Określają jego krótkoterminowe bezpieczeństwo finansowe. Z kolei wskaźniki sprawności służą do pomiaru efektywności wykorzystywanych zasobów firmy. Określają, jak szybko przedsiębiorstwo obraca poszczególnymi składnikami aktywów i jak szybko spłaca swoje zobowiązania. Kolejne wskaźniki to wskaźniki zadłużenia, które pozwalają określić stopień zadłużenia firmy w relacji do różnych grup aktywów lub kapitałów (funduszy). Im wyższy jest poziom zadłużenia, tym większe ryzyko finansowe towarzyszy działalności gospodarczej. Ważną grupą wskaźników są wskaźniki rentowności. Mierzą one zdolność firmy jako całości lub też jej poszczególnych składników majątkowych, kapitałów do generowania zysku. Wskaźniki te informują o możliwościach wzrostu majątku właścicieli i o atrakcyjności prowadzonej działalności gospodarczej. Z kolei wskaźniki rynku kapitałowego mierzą relacje istotne dla inwestorów, które są kształtowane ich decyzjami lub w sposób bezpośredni wpływają na atrakcyjność lokat inwestycyjnych. Aby dokonać obiektywnej oceny firmy, należy obliczane wskaźniki odnieść do pewnych wielkości wzorcowych, którymi mogą być wskaźniki historyczne, wielkości planistyczne, wskaźniki osiągnięte przez inne firmy działające w danej branży¹²⁶.

Przedstawione wyżej grupy wskaźników służą ocenie kondycji finansowej firmy. Dla banków, czyli wierzycieli przedsiębiorstwa, najistotniejsza jest pewność

---

¹²⁴ *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, op. cit., s. 117.

¹²⁵ A. Rutkowski, *Zarządzanie finansami*, PWE, Warszawa 2003, s. 81.

¹²⁶ *Ibidem*, s. 81-82.

zwrotu udzielonych pożyczek czy kredytów. Dla wierzycieli krótkoterminowych najistotniejsze będą wskaźniki dotyczące płynności w przedsiębiorstwie. W tym celu posłużą się następującymi miarami: stopą bieżącej płynności, stopą wysokiej płynności i okresem spłaty zobowiązań. Z kolei długoterminowi pożyczkodawcy zwracają uwagę na zadłużenie i rentowność. Wysoki poziom zadłużenia oznacza konieczność spłaty większego kapitału i odsetek w dłuższym okresie. Pytaniem jest kwestia, czy firma będzie zdolna do obsługi takich zobowiązań. Wyższa rentowność oznacza, że firma będzie w przyszłości generować wyższe zyski i w konsekwencji większe przepływy operacyjne. Pozwoli to obsłużyć większe zadłużenie¹²⁷.

Podsumowanie

Bank udzielający finansowania przedsiębiorstwu zainteresowany jest przede wszystkim kontynuacją jego działalności. Wstępna analiza sprawozdań finansowych, do których należą: bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa, a także w określonych przypadkach zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunek przepływów pieniężnych, pozwala zidentyfikować pozytywne i negatywne zjawiska w działalności przedsiębiorstwa. Dodatkowo analiza wskaźnikowa stanowi pogłębienie i uszczegółowienie analizy sprawozdań finansowych. Sposobem odpowiedzi na pytanie czy firma jest zdolna do spłaty zobowiązań w krótkim czy długim okresie jest analiza wskaźników określających płynność, rentowność oraz zadłużenie w przedsiębiorstwie.

Bibliografia

- 1) *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, red. M. Jerzmowska, PWE, Warszawa 2004.
- 2) Krysiak Z., *Ryzyko kredytowe a wartość firmy, pomiar i modelowanie*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.
- 3) Rutkowski A., *Zarządzanie finansami*, PWE, Warszawa 2003.
- 4) *Sprawozdanie finansowe bez tajemnic – Rachunkowość finansowa w praktyce*, red. G. K. Świdorska i W. Więclaw, Difin, Warszawa 2006.
- 5) Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe, Dz. U. 2002, nr 72, poz. 665 z późn. zm.

---

¹²⁷ A. Rutkowski, op. cit., s. 98-99.

- 6) Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, Dz. U. 2002, nr 76, poz. 694 z późn. zm.
- 7) Wiatr M. S., *Zarządzanie indywidualnym ryzykiem kredytowym. Elementy Systemu*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008.
- 8) Wiatr M.S., Jagiełło R., *Ryzyko kredytowe*, [w:] *Współczesna bankowość*, red. M. Zaleska, Difin, Warszawa 2007.
- 9) Zaleska M., *Ocena ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa przez analityka bankowego*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2002.